

Öğretmenlerin Çocuk Sevme Durumlarının Belirlenmesi: Kars Örneği

Defining teachers' liking of children: Kars province example

Rukiye TÜRK¹, Funda KARDAŞ ÖZDEMİR¹, Gizem KERİMOĞLU YILDIZ²

¹Kars Kafkas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Kars

²İstanbul Üniversitesi, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, İstanbul

ÖZ

Aile ve okul ortamında sevgiyle karşılaşan çocuklar gelecekte daha huzurlu bir ortam sağlanmasında önemli rol oynayabilirler. Bu çalışmada, ilk ve ortaöğretim kurumlarında öğretmenlerin çocuk sevmeye durumlarının belirlenmesi, bu durumun erkek ve kadın öğretmenler arasında bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmanın örneklemini, ilköğretim kurumlarından 155, ortaöğretim kurumlarından 314 ve diğer eğitim kurumlarından 21 olmak üzere toplam 500 öğretmen oluşturmuştur. Bu öğretmenlerin çocuk sevmeye durumlarını belirlemek amacıyla verilerin toplanmasında Barnett Çocuk Sevmeye Ölçeği ve araştırmacılar tarafından oluşturulan demografik veri formu kullanılmıştır. Cinsiyete göre bakıldığında kadın ve erkek öğretmenler arasında çocuk sevmeye durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öğretmenlerin yaş grupları arttıkça çocuk sevmeye durumlarının arttığı, evli ve çocuk sahibi öğretmenlerin de bekar öğretmenlere göre çocuk sevmeye puanlarının daha yüksek olduğu ve bu farkların istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Bunun yanında mesleğini seven ve kendi isteğiyle tercih eden öğretmenlerin çocuk sevmeye puanları daha yüksek bulunmuş ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin çocuk yaşamındaki etkilerinin büyüklüğü göz önüne alındığında çocuk sevmeye durumlarının birçok faktöre göre değişiklik gösterdiği belirlenmiş ve bu konuda farkındalık oluşturulmuştur.

Anahtar kelimeler: Çocuklar, sevmeye, öğretmenler

ABSTRACT

Children who are loved in the family and school life may have an important role in creating a more peaceful environment in the future. The purpose of this study is defining the teachers' liking of children, and difference of this liking between male and female teachers in primary, and secondary schools. The sample of this study included a total 500 teachers from primary schools (n=155), secondary schools (n=314) and other educational institutions (n=21). To define these teachers' liking of children, data collected with Barnett Liking of Children Scale and demographic data collection form prepared by the researchers. There was not any statistical difference between male and female teachers regarding liking of children. It was found that liking of children points were high in Teachers higher age, married teachers and teachers who had children and these differences were statistically significant. In addition, teachers' liking of children points who like their job and choose voluntarily this job were higher than the other teacher and this difference was statistically significant. When considering the effect of teachers' importance on children's lives it was determined that teachers' liking of children vary depending on many factors and awareness has been created on this subject.

Keywords: Children, liking, teachers

Alındığı tarih: 22.11.2016

Kabul tarihi: 23.12.2016

Yazışma adresi: Ass. Gizem Kerimoğlu Yıldız, İstanbul Üniversitesi, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Şişli 34381 İstanbul
e-mail: gizemkrm@gmail.com

GİRİŞ

Çocukların, yaşamlarının büyük bir bölümünü aile içinde geçirmelerinden dolayı eğitim yaşamlarının önemli bir kısmı da aile içinde gerçekleşir. Bu nedenle çocuklar, ailelerin altyapısını oluşturan kültürel ve davranışsal özelliklerden etkilenirler. Okul ise çocukların yaşamında en az aile ortamı kadar önemli bir yer oluşturmaktadır ⁽¹⁾. Aile içinde anne baba ön planda iken, okul yaşamı başladığında çocuğun eğitimi daha çok öğretmenler tarafından sağlanmaktadır. Özellikle de çocuğun ilgisinin aile içi yaşantısından okul yaşantısına geçiş gösterdiği dönem olan ilköğretim eğitimi sürecinden başlayarak, öğretmenler; öğrencilerin toplumsal yaşama başarılı bir şekilde katılması için gerekli bilgi, beceri ve değerleri kazanmasında, uygun toplumsal davranışları öğretmede ve öğrenilen bilgi, beceri, değer ve davranışları pekiştirmede büyük sorumluluklar üstlenmektedirler ⁽¹⁾.

Öğretmenlerin, öğrencilere bilgi, beceri ve uygun toplumsal davranışları kazandırabilmesi için sahip olmaları gereken özellikler bulunmaktadır ⁽²⁾. Öğretmenlerin duygularını ve düşüncelerini paylaşabilmesi, tolerans sahibi olan, öğrencilerin kendilerini tanıyabilmeleri için onlara yardımcı olabilen, öğrencilerin duygusal gereksinimlerinin farkında olan, dürüst, demokratik ve sorunların çözümünde iş birliğine dayalı etkileşimde bulunabilen bireyler olabilmeleri gerekmektedir ⁽³⁾. Öğretmenler, ayrıca iletişim becerilerini kullanabilmeli ve empati duygusuna sahip olmalıdırlar ⁽²⁾. Bu etkileşimler ile çocuğun yıllar boyunca devam eden gelişim sürecinin şekillenmesine yardımcı olabilmektedirler ⁽⁴⁾. Çocuk seven öğretmenlerin çocukların duygu ve isteklerini daha iyi anlayabileceği ve çocuklarla konuşup, dinlerken daha özenli davranışlar sergileyeceği düşünülmektedir ⁽⁵⁾. Bu onların öğrencilerine sergileyecekleri tutum ve davranışları etkileyecek ve öğrencilerin de öğretmenlerine olan tutumunu değiştirecektir ⁽⁶⁾. Yapılan çalışmalarda da çocuk sevmeyi, iletişim ve empati becerileri arasında bir ilişki olduğu bulunmuştur ^(1,2,7).

Okullarda öğretmenler, yeni yaşantıları, yeni bir çevreyle olan iletişimi, takım ruhu ile öğrencilere aktarımı sağlayan öğretme-öğrenmeyi kendi modelleri ve biçimlendirmeleri ile geliştirebilirler ^(8,9).

Öğretmenler çocuklarla çalışmaları nedeniyle çocuk sevgisi konusunda duyarlı olmalı ve bu duyguya sahip olmalıdırlar ^(1,6). Durmuşoğlu Salatlı ve Erbay ⁽⁵⁾ çocuk sevmeyi öğretmenlik için bir ön koşul olarak kabul etmektedirler. Hem aile ortamında hem de okul ortamında sevgiyle karşılaşan çocuklarla gelecek nesiller için daha huzurlu bir ortam sağlanması için ilk adımlar atılabilir. Çocukları sevmeyi davranışına sahip öğretmenlerin de çocukların haklarına daha çok saygı gösteren bireyler olduğu görülmektedir ⁽¹⁰⁾.

Çocuklarla çalışan hem kadın hem de erkek öğretmenlerin, cinsiyet farkı olmadan çocuk sevgisini taşımaları, çocukların fiziksel, duygusal ve sosyal gelişimsel farklılıklarını bilerek etkili iletişim becerilerinden yararlanmaları, onlara gerekli sevgi ve ilgiyi göstermeleri gerekir ⁽¹⁾. Literatür incelendiğinde çocuk sevmeyi ile ilgili yapılan çalışmaların genellikle okul öncesi ve ilköğretim kurumları ile sınırlı kaldığı ve ortaöğretim dönemine ilişkin çok fazla çalışma olmadığı belirlenmiştir. Bu nedenle çalışmamızda, ilköğretim, ortaöğretim ve diğer kurumlarda çalışan öğretmenlerin çocuk sevmeyi durumlarının belirlenmesi amaçlanmaktadır.

YÖNTEM

Araştırmanın Soruları

1. Öğretmenlerin çocuk sevmeyi durumları cinsiyetlerine göre değişiklik göstermekte midir?
2. Öğretmenlerin çocuk sevmeyi durumları ilk ve ortaöğretim kurumlarında değişiklik göstermekte midir?

Araştırmanın Tipi

Çalışmamızda, Kars merkezde çalışan öğretmenlerin çocuk sevmeyi durumlarını belirlemek amacıyla 15 Mart-15 Haziran 2015 tarihleri arasında kesitsel olarak yapılmıştır.

Araştırma Evreni ve Örneklemi

Çalışma evrenini Kars ilinde bulunan anaokulu, ilkököl, ortaokul ve lise öğretmenleri oluşturmıştır. Bu kapsamda araştırmanın evreninde toplam 1010 öğretmen bulunmaktadır. Araştırmada herhangi bir

örnekleme yöntemine gidilmeksizin, araştırmanın yapıldığı tarihler arasında araştırmaya katılmayı kabul eden ilköğretim kurumlarından 155 ve ortaöğretim kurumlarından 314 öğretmen ve rehberlik araştırma merkezinde 12, mesleki eğitim merkezinde 2 ve özel eğitim kurumlarında çalışan 7 olmak üzere toplam 500 öğretmen araştırmanını örneklemini oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Demografik Veri Formu: Araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda oluşturulan, öğretmenlere ait yaş, medeni durum, sahip olunan çocuk sayısı, mesleki deneyim yılı vb. bilgilerin soruların bulunduğu soru formudur.

Barnett Çocuk Sevme Ölçeği: Barnett ve Sinisi, ⁽¹¹⁾ tarafından insanların çocuklara yönelik tutumlarını ölçme amacıyla geliştirilmiş ve Türkiye için güvenilirlik ve geçerlik çalışması Duyan ve Gelbal ⁽¹²⁾ tarafından yapılmıştır. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirliği 0.854 ve iç tutarlılık katsayısı 0.92 olarak bulunmuştur. Ölçekte 14 madde bulunmakta olup, her bir maddede belirtilen düşünceye, bireylerden “Hiç katılmıyorum.” yanıtından, “Tamamen katılıyorum.” yanıtına kadar değişkenlik gösteren yedi derecede görüş bildirmeleri istenmektedir. Çocukları sevmeyi belirlemeye yönelik maddelerden dördü olumsuz (3., 6., 10. ve 13. maddeler) ve onu da olumlu anlam taşımaktadır. Olumlu maddeler puanlanırken, “Tamamen katılıyorum.” yanıtı “7” ile ve “Hiç katılmıyorum.” yanıtı ise “1” ile puanlanmaktadır. Olumsuz maddelerin puanlanmasında da, “Hiç katılmıyorum.” yanıtı “7” ile “Tamamen katılıyorum.” yanıtı da “1” ile puanlanmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar, insanların çocukları daha fazla sevdikleri, düşük puanların ise çocukları sevme düzeyinin düşük olduğu anlamına gelmektedir. Yedili Likert Tipi olan çocuk sevme ölçeği 14 maddeden oluşmaktadır. Dolayısıyla ölçekten alınabilecek en yüksek puan 98, en düşük puan ise 14’tür ⁽¹²⁾. Çalışmamızda, ölçekten alınan en düşük puan 41 olması nedeniyle bu maddelerin tamamını olumsuz yanıtlayan bir katılımcının olmadığı görülmektedir.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde, SPSS 20.0 paket programı kullanılarak; ortalama, standart sapma, t ve ANOVA testleri ve gruplar arasındaki farkı belirlemek için Post Hoc testi uygulanmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışmanın yapılabilmesi için Kars ili Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli kurum izinleri ve Kafkas Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurul izni alınmıştır. Çalışmaya katılımda gönüllülük ilkesine dikkat edilerek çalışma öncesinde öğretmenler çalışmanın amacı ile ilgili olarak bilgilendirilerek, öğretmenlerden onam formu alınmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmanın Kars ilinde yapılması nedeniyle bulguların tüm ülkeye yansıtılması olası değildir. Bu nedenle öğretmenlerin çocuk sevme durumu ile ilgili genelleme yapılamaz.

BULGULAR

Araştırmanın bulguları, ölçekten elde edilen toplam puanların dağılımı, öğretmenlerin sosyodemografik ve çalışma yaşamına ilişkin bazı değişkenlerine göre üç bölüm şeklinde ele alınmıştır.

Tablo 1’e göre ölçekten alınan puanların ortalamasının 86.39 olduğu, dolayısıyla bu ortalamanın ölçekten alınabilecek en yüksek 98 puana yakın olduğu söylenebilir. Ölçeğe verilen yanıtların dağılım özellikleri incelendiğinde, çarpıklık ve basıklık katsayısı nispeten yüksek olduğu, bu değerlerin normallik ölçütü (-1,+1) aralığında kalmadığı görülmektedir. Ancak örneklem büyüklüğünün yeterli olması, özellikle çarpıklık katsayısının -1 değerini çok fazla aşmadığına karar verilerek bu puanların normal dağıldığı kabul edilmiştir. Sonuç olarak, Tabachnick

Tablo 1. Çocuk sevme ölçeğinden elde edilen toplam puanların dağılımı.

	N	Min	Max	Ortalama	Varyans	Çarpıklık	Basıklık
Ölçek Puanı	500	41,00	98,00	86,392	111,473	-1,416	2,549

Tablo 2. Öğretmenlerin sosyodemografik özelliklerine göre çocuk sevme durumu.

Özellikler	N	Ortalama	Std, Sapma	t	p
Cinsiyet					
Kadın	302	86,6258	10,490	,611	,541
Erkek	198	86,0354	10,677		
Yaş				F	p
20-25	75	85,707	12,4084	4,535	,004
26-30	168	84,297	11,4057	Fark bulunan gruplar; 26-30 ile 31-35 26-30 ile 36 ve üstü	
31-35	95	87,232	10,0884		
36 ve üstü	162	88,389	8,4348		
Medeni durum				t	p
Bekar	169	84,574	12,244	-2,770	0,006
Evli	331	87,32	9,470		
Aile tipi					
Geniş aile	45	87,156	9,794	,508	0,612
Çekirdek aile	455	86,317	10,637		
Çocuk Sahibi Olma Durumu					
Var	267	88,00	8,786	3,691	0,000
Yok	233	84,55	12,037		
Çocuk Sayısı				F	p
0	231	84,558	12,012	4,685	,003
1	110	87,282	9,3663		
2	132	88,492	8,7958	Fark bulunan gruplar; 0-1, 0-2	
3 ve üzeri	27	88,185	6,8165		
En Uzun Süre Yaşanılan Yer					
Köy	51	87,922	9,0123	1,092	0,275
Şehir	449	86,219	10,715		
En Uzun Yaşanılan Coğrafi Bölge				F	p
Marmara	36	84,667	12,7369		
Ege	26	85,231	13,1006		
Akdeniz	36	86,472	10,5030		
Karadeniz	59	85,864	9,9420	,517	,764
İç Anadolu	53	87,925	9,0146		
Güneydoğu ve Doğu Anadolu	289	86,543	10,4629		

ve Fidell⁽¹³⁾ örneklem büyüklüğünün yeterli olması durumunda, çarpıklık basıklık katsayılarının normalliği için (-2, 2) aralığının ölçüt olarak alınabileceğini belirtmiştir⁽¹³⁾.

Tablo 2’de, öğretmenlerin sosyodemografik özelliklerine göre çocuk sevme ölçeği puan ortalamaları ele alınmıştır. Cinsiyet, yaş, medeni durum, çocuk sahibi olma durumu, çocuk sayısı, en uzun süre yaşanan yer ve en uzun süre yaşanan bölge gibi değişkenlere yer verilmiştir.

Cinsiyete göre bakıldığında kadın öğretmenler (s=302, X=86,6258, SS=10,490) ile erkek öğretmenler (s= 198, X=86,0354, SS=10,677) arasında çocuk sevme durumu bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı (t=0,611, p>0,05) saptanmıştır. Yaş durumuna bakıldığında 36 yaş ve üzeri yaş grubundaki öğretmenlerin çocuk sevme puanlarının

en yüksek olduğu (s=162, X =88,389, SS= 8,4348), bunları sırasıyla 31-35 (s=95; X=87,232, SS=10,0884), 20-25 (s=75, X=85,707, SS=12,4084), yaş gruplarındaki öğretmenlerin yanı sıra 26-30 yaş grubunda (s=1688, X=84,297, SS=11,4057) olan öğretmenlerin en düşük çocuk sevme puanına sahip olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin yaş gruplarına göre çocuk sevme durumları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan çoklu karşılaştırmalar sonucunda yaşı 26-30 arasında olan öğretmenlerin çocuk sevme puanı, 36 ve üzerinde bir yaşta olan öğretmenlere göre daha düşük bulunmuş ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (F=4,535, p<0.05). Evli öğretmenlerin çocuk sevme puanlarının (s=331, X=87,32, SS=9,470), bekar öğretmenlerin (s=169, X=84,574, SS=12,244)

Tablo 3. Öğretmenlerin bazı özelliklerine göre çocuk sevme durumu.

Özellikler	N	Ortalama	Std,Sapma	F	p
Çalışılan Okul Türü*				3,528	,002
Anaokulu ve ilkokul	155	88,910	8,292	Fark bulunan gruplar: Anaokulu ve ilkokul - ortaokul Anaokulu ve ilkokul - lise	F p
Ortaokul	168	84,429	10,716		
Lise	156	85,821	11,841		
Mesleki Deneyim				2,964	,032
0-5	239	85,1799	11,62171	Fark bulunan gruplar: 0-5 ile 11-15 0-5 ile 16 ve üstü	p
6-10	97	86,1753	9,84675		
11-15	63	88,8730	9,19939		
16 ve üstü	101	87,9208	8,91368		
Diğer	50	84,7400	10,69390		
Mesleğini Kendi İsteği İle Seçme Durumu				t	p
Evet	437	86,97	9,977	3,256	,001
Hayır	63	82,381	13,358		
Mesleğini Sevme Durumu				5,041	,000
Evet	476	86,9139	9,94929		
Hayır	24	76,0417	16,02302		

*Anaokulda görev yapan öğretmen sayısı: 8 olması nedeniyle ilkokul ile birleştirilmiştir. Rehberlik araştırma merkezinde 12, mesleki eğitim merkezinde 2 ve özel eğitim kurumlarında çalışan 7 kişi toplam 21 kişi bu analize dahil edilmemiştir. Çünkü ANOVA'nın sayıtlılarından biri her bir kategoride yer alan birey sayısının en az 30 olmasıdır.

puanlarından yüksek olduğu ve evli öğretmenlerin daha çok çocuk sevdikleri belirlenmiş ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=-2,770$, $p<0,05$). Geniş aileye sahip öğretmenlerin çocuk sevme puan ortalaması ($s=45$, $X=87,156$, $SS=9,794$) iken, çekirdek aileye sahip bireylerin ($s=455$, $X=86,317$, $SS=10,637$) olduğu belirlenmiş ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=0,508$, $p>0,05$). Çocuk sahibi öğretmenlerin ($s=267$, $X=88,00$, $SS=8,786$) çocuk sevme puan ortalamalarının, çocuk sahibi olmayan öğretmenlerin ($s=323$, $X=84,55$, $SS=12,037$) puan ortalamasından yüksek ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($t=3,691$, $p<0,05$). Çocuğu olmayan öğretmenlerin çocuk sevme puan ortalamasının en düşük olduğu ($s=231$, $X=84,558$, $SS=12,012$) iki çocuğu olan öğretmenlerin ise en yüksek puan ortalamasına ($s=132$, $X=88,492$, $SS=8,7958$) sahip olduğu belirlenmiş olup, farklılığın hangi gruptan kaynaklandığına bakıldığında, çocuğu olmayan öğretmenlerin ölçek puanı, 1 ve 2 çocuğu olan öğretmenlerden anlamlı bir şekilde düşük ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($F=4,685$, $p<0,05$). En uzun süre yaşadıkları yer köy olan öğretmenlerin çocuk sevme puan ortalaması ($s=51$, $X=87,922$, $SS=9,0123$) iken, şehirde yaşayan

öğretmenlerin puan ortalaması ($s=449$, $X=86,219$, $S=10,715$) olarak belirlenmiş ve ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t=1,092$, $p>0,05$). Öğretmenlerin en uzun süre yaşadıkları coğrafi bölgeye göre çocuk sevme durumlarına bakıldığında; en düşük puanın Marmara, ($s=36$, $X=84,667$, $S=12,7369$) en yüksek puanın ise İç Anadolu bölgesine ($s=53$, $X=87,925$, $SS=9,0146$) ait olduğu belirlenmiştir. Ancak en uzun süre yaşadıkları altı coğrafi bölgeye göre çocuk sevme ölçeğinden aldıkları puanlar arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($F=0,517$, $p>0,05$).

Tablo 3'te öğretmenlerin bazı özelliklerine göre çocuk sevme durumuna ilişkin araştırma bulgularına yer verilmiştir. Bu tabloda, çalışılan okul türü, mesleki deneyim, branş, mesleği kendi isteği ile seçme durumu, mesleğini sevme durumu gibi değişkenlere göre öğretmenlerin çocuk sevme durumunun farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Anaokulu ve ilkokulunda çalışan öğretmenlerin ölçek puanlarının ($s=155$, $X=88,910$, $SS=8,292$), ortaokul ($s=168$, $X=84,429$, $SS=10,716$) ve liselerde ($s=156$, $X=85,821$, $SS=11,841$), çalışan öğretmenlerden daha yüksek ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($F=3,528$, $p<0,05$). Mesleki deneyimi, 11-15 yıl arasında olan

öğretmenlerin ölçek puanlarının ($s=63$, $X=88,8730$, $SS=9,19939$) en yüksek 0-5 yıllık deneyime sahip öğretmenlerin ise, ($s=239$, $X=85,1799$, $SS=11,62171$) en düşük olduğu belirlenmiş ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=2,964$, $p<0,05$). Sözel branşta olan öğretmenlerin çocuk sevme puan ortalamaları ($s=234$, $X=87,2246$, $SS=9,94492$), sayısal branşta ($s=115$, $X=84,6087$, $SS=11,943336$) ve diğer branşta ($s=50$, $X=84,7400$, $SS=10,69390$) olan öğretmenlerin puan ortalamasından daha yüksek ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($F=3,320$, $p<0,05$). Kendi isteği ile mesleğini seçen öğretmenlerin çocuk sevme puan ortalaması ($s=437$, $X=86,97$, $SS=9,977$) kendi isteği ile seçmeyen öğretmenlerin puan ortalamasından ($s=63$, $X=82,381$, $SS=13,358$) daha yüksek ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($t=3,256$, $p<0,05$). Mesleğini seven öğretmenlerin çocuk sevme puan ortalaması ($s=476$, $X=86,9139$, $SS=9,94929$), mesleğini sevmeyen öğretmenlerin puan ortalamasından ($s=24$, $X=76,0417$, $SS=16,02302$) daha yüksek ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($t=5,041$, $p<0,05$).

TARTIŞMA

Kars ilinde çalışan öğretmenlerin çocuk sevme durumlarını incelemek amacıyla yapılan bu çalışmada, araştırmaya katılan öğretmenlerin çocuk sevme puanlarının yüksek bir ortalamaya sahip oldukları bulunmuştur. Ercan⁽¹⁴⁾, Sivas ilindeki öğretmenlerin çocuk sevme durumlarını belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada, öğretmenlerin çocuk sevme puanlarının yüksek olduğunu tespit etmiştir. Durmuşoğlu Saltalı ve Erbay⁽⁵⁾ araştırmasında, okul öncesi öğretmenlerin çocuk sevme puan ortalamalarının yüksek olduğunu belirlemiştir. Çocuklarla çalışan farklı meslek gruplarında yapılan araştırmalarda ise, Erdem ve Duyan⁽¹⁵⁾ çocuk hemşirelerinin, Kostak⁽¹⁶⁾ hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin, Happell⁽¹⁷⁾, Mutlu ve Balcı⁽¹⁸⁾, Bektaş ve ark.⁽¹⁹⁾ hemşirelik öğrencilerinin çocuk sevme eğilimlerinin yüksek olduğunu saptamışlardır. Uğurlu⁽²⁾ araştırmasında, çocuk sevgisi yüksek düzeyde olan bireylerin öğretmenlik mesleğine daha yatkın olduk-

larını belirtmiştir. Çocukları sevmeyen ve çocuklar ile olumlu etkileşimde bulunmayan öğretmenlerin mesleklerinde başarılı olmaları olası değildir. Başarılı bir eğitimin olabilmesi için, öğretmenlerin çocukları sevmelerinin yanı sıra çocukları öğrenmeye teşvik eden bir ortamı hazırlamaları gerekmektedir⁽¹¹⁾. Araştırmamızın bulguları literatürle paralellik göstermektedir.

Araştırmada, bazı sosyodemografik değişkenlere göre öğretmenlerin çocuk sevme durumunun farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde, yaş, medeni durum, çocuk sahibi olma durumu, çocuk sayısı gibi değişkenlerin çocuk sevme durumuna etkili olduğu, cinsiyet, aile tipi, en uzun süre yaşanan yer ve coğrafi bölgenin ise çocuk sevme durumuna etkili birer değişken olmadığı belirlenmiştir. Gelbal ve Duyan'ın⁽¹⁾ ilköğretim öğretmenlerinin çocuk sevme durumlarına etki eden değişkenleri inceledikleri çalışmada, öğretmenlerin yaşları ilerledikçe çocuk sevme puanlarının arttığı belirlenmiştir. Çimen'in⁽²⁰⁾ eğitim fakültesi öğrencilerinin çocuk sevme eğilimlerine etki eden değişkenleri incelediği çalışmasında, öğrencilerin "çocuk sevme ölçeği" puanları öğrencilerin yaşlarına göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir. Yazıcı'nın⁽²¹⁾ çalışmasında da, okul öncesi öğretmen adaylarının yaş değişkenine göre çocuk sevme eğilimi puanları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Öğretmenlerin yaşları ilerledikçe deneyimlerinin artmasıyla birlikte, mesleğe uyumları ve tahammül etme düzeyleri de artabilir. Sonuç olarak, 36 yaş ve üzerinin çocuk sevme puanlarının yüksek, yaş azaldıkça çocuk sevme puanlarının düşük olmasının gelişimsel bakış açısıyla da paralel olduğu söylenebilir.

Araştırmada, evli ve çocuk sahibi olan öğretmenlerin çocuk sevme puanlarının bekar ve çocuksuz öğretmenlerin puanlarından yüksek olduğu belirlenmiş ve aralarındaki fark anlamlı bulunmuştur. Ayrıca sahip olunan çocuk sayısı bir veya iki olanların hiç çocuk sahibi olamayanlara göre çocuk sevme puanlarının arttığı ve aralarındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır. Erdem ve Duyan⁽¹⁵⁾ evli hemşirelerin ve Gelbal ve Duyan⁽¹⁾ evli ve çocuk sahibi sınıf öğretmenlerinin çocuk sevme düzeylerini daha yüksek bulmuşlardır. Çimen⁽²⁰⁾ ileride çocuk sahibi olmak isteyen eğitim fakültesi öğrencilerinin çocuk sevme

düzeylerini yüksek bulurken, Kostak ⁽¹⁶⁾ hemşirelik ve ebelik öğrencilerinden, ileride çocuk sahibi olmayı isteyen öğrencilerin çocuk sevme düzeylerini çocuk sahibi olmak istemeyenlere göre daha yüksek olarak belirlemiştir. Aile toplumsal olarak benimsenen ve desteklenen bir yaşam biçimi olduğundan, evli öğretmenlerin çocuk sahibi olmaları ya da bu duruma sıcak bakmaları nedeniyle çocukları daha çok sevmeleri, ayrıca kendi çocuklarıyla özdeşim kurarak öğrencilerine daha empatik yaklaşımları olmasıdır. Bununla birlikte, literatürde araştırmamızın bulgularıyla farklı sonuçlar da bulunmaktadır. Ercan'ın ⁽¹⁴⁾ çalışmasında, öğretmenlerin çocuk sevgisi puanları ile yaş, medeni durum ve çocuk sayısı ile çocuk sevgisi arasında ilişkiye bakıldığında anlamlı bir fark görülmemiştir. Ayrıca, Gelbal ve Duyan ⁽¹⁾ çalışmasında da, sahip olunan çocuk sayısı ile çocuk sevme durumu arasında bir ilişki olmadığı belirlenmiştir.

Araştırmada, anaokul ve ilkokulda çalışan öğretmenlerin ortaokul ve lise öğretmenlerinden daha fazla çocukları sevdiği belirlenmiştir. İlgili veriye ilişkin literatürde herhangi bir veriye rastlanmamıştır. Bu durumun nedeninin anaokul ve ilkokulda çocukların daha küçük yaşlarda olması ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Çalışmamızda, öğretmenlerin mesleki deneyimi arttıkça çocukları daha çok sevdiği belirlenmiştir. Bu durumun nedeninin ise, mesleki deneyim arttıkça öğretmenlerin yaşının artması nedeniyle çocukları daha çok kabullenmeleri ile ilgili olabileceği düşünülmektedir.

Öğretmenlerin mesleğini kendi isteği ile seçme durumu, mesleğini sevme gibi değişkenlere göre öğretmenlerin çocuk sevme durumunun farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiş; anaokulu ve ilkokulunda çalışan, mesleki deneyimi fazla olan, sözel branşta olan, kendi isteği ile mesleğini seçen ve mesleğini seven öğretmenlerin çocuk sevme puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur.

Ercan ⁽¹⁴⁾, Sivas ilinde çalışan öğretmenlerin çocuk sevme durumlarını belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada, okul öncesi öğretmenlerinin çocuk sevme puanlarını diğerlerine göre daha yüksek, ortaokul branş öğretmenlerinin puanlarını ise daha düşük saptamıştır. Gelbal ve Duyan ⁽¹⁾ çalışmasında, sınıf

öğretmenlerinin branş öğretmenlerine göre daha fazla çocuk sevgisi taşıdığı ve sınıf ve branş öğretmenlerinin çocuk sevme durumu bakımından aralarında anlamlı fark olduğunu belirtmiştir. Durmuşoğlu Saltalı ve Erbay ⁽⁵⁾ okul öncesi öğretmenlerinde, Kasapoğlu ve Akyol ⁽¹⁰⁾ ise yine okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin çocuk sevme düzeylerinin yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Daha önce elde edilen bu sonuçlar ile araştırmamızın bulguları örtüşmektedir. Anaokulu ve sınıf öğretmenlerinin çocuk sevme puanlarının yüksek olmasında, çalıştıkları yaş gruplarının daha küçük olması, çocuklarla geçirilen zamanın fazla olması, her gün yalnızca kendi sınıflarında bulunan öğrencileri görmeleri ve aldıkları mesleki formasyon farklılıklarının etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada, mesleki deneyimlerine göre öğretmenlerin çocuk sevme puanları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur. Gelbal ve Duyan'ın ⁽¹⁾ ilköğretim öğretmenlerinin çocuk sevme durumlarına etki eden değişkenleri inceledikleri çalışmasında, öğretmenlerin hizmet süresine göre çocuk sevme puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmasa da mesleki süre arttıkça çocuk sevme puanının arttığı görülmüştür. Ercan'ın ⁽¹⁴⁾ yaptığı çalışmada da, çocuk sevgisi puanları ile mesleki deneyim süresi arasında anlamlı ilişki olmadığı görülmüştür. Araştırmamızda, 0-5 yıl arası mesleki deneyime sahip olanların daha düşük ve diğerlerinden farklı puanlara sahip olmasının nedeni olarak çoğunlukla bekar, çocuğu olmayan ve genç öğretmenlerin bu grupta olması ile açıklanabilir.

Öğretmen ve aday öğretmenlerin öğretmenlik mesleğini isteyerek seçmelerinin ve mesleklerini sevmelerinin çocuk sevme durumları üzerine etkili olduğunu gösteren araştırmalar mevcuttur. Ubuz ve Sarı'nın ⁽²²⁾ ve Hacıömeroğlu ve Taşkın'ın ⁽²³⁾ araştırmalarında, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini seçmede çocukları ve öğretmeyi sevmelerinin önemli olduğu belirtilmektedir. Durualp ve Ünal ⁽²⁴⁾, okul öncesi öğretmenliğini isteyerek seçenlerin çocuk sevme düzeylerini mesleği istemeden seçenlere göre daha yüksek saptamıştır. Çelik, Sarıtaş ve Çatalbaş ⁽²⁵⁾ çalışmalarında, öğretmenlik mesleğini isteyerek seçenlerin çocuk sevme düzeylerinin daha yüksek

olduğunu belirlemişlerdir. Öğretmenlerin mesleklerini isteyerek seçmiş olması, ilgi duyması, sevmesi onların çocuklarla olan ilişkilerini ve mesleğini başarıyla yürütebilmesi açısından önemlidir. Araştırmamızın sonuçları daha önce yapılan araştırmaları destekler niteliktedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Çocukların eğitiminde öğretmenlerin deneyim, bilgi ve becerileri kadar çocukları sevmelerinin de önemli bir yeri bulunduğundan, mesleki motivasyonlarının ve çocuklara karşı sahip oldukları olumlu özelliklerinin desteklenmesi için çeşitli fırsatlar yaratılmalıdır. Öğretmenlik eğitimine yeni başlayan öğrencilerin mesleği tanınması, sevmesi ve profesyonel bir kimlik oluşturabilmesi için eğitimciler tarafından sürekli desteklenmeleri ve çocuklarla çalışmaya ilgisi olan ve çocukları seven öğrencilerin mesleği seçmelerini sağlamak için üniversite sınavına girecek gençlere bu konuda sürekli danışmanlık yapılması önerilir. Öğretmenlerde çocuk sevmeye düzeylerini etkileyeceği düşünülen çalışma koşulları, tükenmişlik durumu, mesleki doyum gibi farklı özellikler açısından incelenen araştırmalar yapılabilir. Öğretmenlerin değişik branş ve çalışılan okul türleri arasındaki çocuk sevmeye durumları açısından oluşan farklılıkları gidermek için mesleki formasyon, eğitim ve rehberlik faaliyetleri düzenlenebilir. Öğretmenlerde çocuk sevgisi konusunun farklı değişkenler açısından değerlendiren araştırmaların sürdürülmesi önerilebilir.

KAYNAKLAR

1. Gelbal S, Duyan V. İlköğretim öğretmenlerinin çocuk sevmeye durumlarına etki eden değişkenlerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2010;38:127-137.
2. Uğurlu CT. Öğretmenlerin iletişim becerisi ve empatik eğilim davranışlarının çocuk sevmeye düzeyleri üzerine etkisi. *Pegem Eğitim Ve Öğretim Dergisi* 2013;3(2):51-61.
3. Sönmez V. Sevgi eğitimi, 6. Ed., Anı Yayıncılık, Ankara, 2003. p.69-117.
4. Şahin D, Anıak Ş. Okul öncesi çocuklarının öğretmenleriyle kurdukları ilişkiyi algılama biçimleri. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama* 2008;7(14):215-230.
5. Durmuşoğlu Saltalı N, Erbay F. Okul öncesi öğretmenlerinin konuşma, dinleme ve empati becerilerinin çocuk sevmeye davranışı açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)* 2013;14(1):159-174.
6. Ergün M, Özdaş A. Okul gözlemi ve uygulama çalışmalarının öğretmen adayları üzerindeki etkisi. *AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi* 1999;3:115-119.
7. Karagöz Y, Kösterelioğlu İ. İletişim becerileri değerlendirme ölçeğinin faktör analizi metodu ile geliştirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2008;21:81-97.
8. Klonsky M. Small Schools and Teacher Professional Development. ERIC Clearinghouse on Rural Education and Small Schools Charleston WV. ED470949 2002 (cited 2015 March 3). Available from: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED470949.pdf>
9. Durukan E ve Maden S. Türkçe öğretmenlerinin iletişim becerileri üzerine bir araştırma. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* 2010;1:59-74.
10. Kasapoğlu K, Akyol T. Liking of children as a predictor of attitudes toward children's rights. *The New Educational Review* 2012;28(2):49-58.
11. Barnett MA, Sinisi CS. The initial validation of a liking of children scale. *Journal of Personality Assessment* 1990;55(1-2):161-167. <https://doi.org/10.1080/00223891.1990.9674055>
12. Duyan V, Gelbal S. Barnett Çocuk Sevmeye Ölçeği'ni Türkçeye uyarlama çalışması, *Eğitim ve Bilim Dergisi* 2008;33:40-48.
13. Tabachnick B, Fidell L. Using Multivariate Statistics, 6th ed., Pearson, Boston. 2013. p.65-93
14. Ercan R. Öğretmenlerde çocuk sevgisi. Turkish studies -international periodical for the languages, *Literature and History of Turkish or Turkic* 2014;9:435-444. <https://doi.org/10.7827/turkishstudies.7370>
15. Erdem Y, Duyan V. A determination of the factors that affect the level of pediatric nurses's liking of children, *Türk Journal Med Sci* 2011;41:295-305.
16. Kostak MA. Hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin çocuk sevmeye durumları, çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği dersinin çocuk sevmeye durumlarına etkisi ve etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi* 2013;2:50-56.
17. Happell BM. Love is all you need? Student nurses' interest in working with children. *JSPN* 2000;5(4):167-173. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6155.2000.tb00106.x>
18. Mutlu B, Balcı S. Çocuk sağlığı ve hastalıkları dersi alan öğrencilerin staj öncesi ve sonrası çocuk sevmeye durumları. 32. Pediatri ve 11. Pediatri Hemşireliği Günleri Özet Kitabı, *Çocuk Dergisi* 2010;10 (Ek sayı:1):155.
19. Bektaş M, Ayar D, Bektaş İ, Selekoğlu Y, Kudubeş AA, Altan SS. Hemşirelik öğrencilerinin çocuk sevmeye durumlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *The Journal of Pediatric Research* 2015;2(1):37-41. <https://doi.org/10.4274/jpr.47966>
20. Çimen LK. Eğitim fakültesi öğrencilerinin çocuk sevmeye eğilimlerine etki eden değişkenlerin incelenmesi. *Turkish Studies* 2015;10:811-830. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.8446>
21. Yazıcı Z. Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk sevmeye eğilimlerinin incelenmesi. *Mediterranean Journal of Humanities* 2013;2:279-286. <https://doi.org/10.13114/MJH/201322484>
22. Ubuz B, Sarı S. Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğini seçme nedenleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2008;24(2):113-119.
23. Hacıömeroğlu G, Taşkın ÇŞ. Fen bilgisi öğretmenliği ve ortaöğretim fen ve matematik alanları (OFMA) eğitimi bölümü öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları, *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2010;11(1):77-90.
24. Durualp E, Ünal N. Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk sevmeye düzeylerinin sosyo-demografik değişkenler açısından incelenmesi. 5. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi 2013; 6-9.
25. Çelik K, Sarıtaş E, Çatalbaş G. The effect of student teachers' liking of children and empathic tendency on the attitudes of teaching profession. *International Journal Social Sciences and Education* 2013;3(2):499-510.